

LA RENAIXENS A

REVISTA CATALANA

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
Carrer de Xuclá, 13, baixos.
BARCELONA.

1886

COMENZ 86

1709 26

LA RENAIXENSA

TAULA

	Págs.		Págs.
<i>Agulló y Vidal, Ferrán</i>		<i>Bartrina, F.</i>	
.....	61	Intima	200
<i>Albert, Salvador.</i>		Quadret	446
Cant d' amor	91	Intima	495
<i>Alomar y Vilallonga, Gabriel.</i>		Intima	623
Es nin de sas cartas	657	Quadret	635
<i>Altarriba, Marió de</i>		Intima	736
La diada de Nadal	97	<i>Bartrina, Joaquim M.^a</i>	
<i>Anónim.</i>		Devant de Port Vendres	780
Lo petit sastre	86	<i>Baucells Prat, J.</i>	
Los set corbs	103	Los segadors de la Gorga	116
Lo rey dels verns	376	La escala de la forca	357
Lo Cid y don Jaume	480	Sospirs d' ultra tomba	714
<i>Añon, Antoni</i>		<i>Berga y Boada, Joseph.</i>	
Lo Sr. D. Joan Sentís	625	De la costa	1 y 17
<i>Arch, M.</i>		La sega	465
Idili	283	<i>Bertrán y Bros, Pau</i>	
<i>Aromí, Lluís.</i>		La del pare y fill	268
Per punt	241, 257 y 273	D' un bercoch	301
<i>B.</i>		Tó de reny	383
Lo rey no ho creu pas tot	438	Fel per fel	424
<i>Barneda, F.</i>		<i>Bird.</i>	
Flors y espinas	815	La rata-pinyada	740
<i>Barneda, J.</i>		<i>Blanch y Romani, J.</i>	
La rosada	327	A Vallvidrera	393
		<i>Bodria, Joseph</i>	
		Cansó	544
		<i>Bori y Fontestá, A.</i>	
		L' aplech de Sant Mateu	233

	Págs.		Págs.
<i>Brunet y Bellet, Joseph</i>		<i>Fontanilles, Narcís de</i>	
Gutenberg no descobrí la im premta.	289 y 305	Aniversari.	14
Coronas.	385	Amor follá.	59
Lo cabell y la barba.	449	Las aurenetas.	430
<i>Busquets y Punset, Anton</i>		En la primera missa del bon amich lo prebere Venanci To rramilans.	575
Quadret.	106	Trista.	799
Lo pastor de l' Arola.	141	<i>Forteza, Guillem</i>	
Als escriptors.	333	A la Verge.	303
A la Verge de Nuria.	477	<i>Franquesa y Gomis, J.</i>	
Recorts de Nuria.	729	Esperantlo.	270
Lo somni d' una monja.	781	Juliol.	426
<i>Cabrelles Ramon A.</i>		<i>Freixas, Joan</i>	
Cant al treball.	506	A Poblet.	752
<i>Capella, Francisco de Paula</i>		<i>Garriga Boixader, Angel</i>	
Caborias d' un vell.	55	Lo dia gran.	57
Un bigoti.	209	En la entrada de la nova imatge.	480
Lo cap del peix.	471	<i>Genís y Aguilar, Martí</i>	
Lo sombrero de copa.	609	Devant del Canigó.	63
<i>Casas y Pallerol, Jaume</i>		<i>Girbal, Enrich Claudi</i>	
Recort.	203	A la Verge de Montserrat.	76
<i>Cendra y Muntadas, J.</i>		<i>Gircós y Gaspar, Frederich</i>	
En tres banos.	252	Somiant.	25
<i>Coca y Collado, Emili</i>		<i>Gual, A.</i>	
Romancet á la Verge.	413	La eterna enamorada.	352
Lo nen mort.	474	Estiuhenca.	369
De la vinya á cal Rector.	489	<i>Herp, Joseph</i>	
<i>Coloma, Lluís</i>		Recort.	606
Un miracle.	513	<i>Huguet y Mainer, F.</i>	
La batalla dels cuyros.	545	De la masía á Sitjes.	588
Lo divendres de Dolors.	785	<i>J. B.</i>	
<i>Collell, Jaume</i>		Lo noy de la mare.	81
Al Sagrat Cor de Jesús.	408	<i>Juliá Pous, A.</i>	
<i>Condó Sambeat, Joseph</i>		Engrunas.	335
La millor flor.	509	<i>Llorente, Teodor</i>	
<i>E. M. B.</i>		Visanteta.	239
Esperansas.	12	Gotjos.	330
* *	174	Cartes de soldat.	497
<i>Fargas y Adam, Bernat</i>		<i>Majuelo, Francisco X.</i>	
Vocació.	286	* *	398
<i>Farnés, S.</i>		Lo teu canari.	766
La llibertat d' Armenia.	554	<i>Maragall, J.</i>	
<i>Feliu y Codina, Joseph</i>		A un torrent.	191
¡Per un punt!	541	Lo mal cassador.	810
<i>Ferrerons, David</i>		<i>Martorell y Benassar, R.</i>	
Tristesas.	177	* *	765
		<i>Masifern, Ramón</i>	
		L' aureneta malalta.	619

	Págs.		Págs.
<i>Maspons y Camarassa, J.</i>		<i>Palol, Pere de</i>	
Cosas de quitxalla.	737	Entrada d' hivern.	761
En Pere Serra y Postius.	817	<i>Pascual de Zulueta, J.</i>	
<i>Masriera y Colomer, Arthur</i>		Cayguda.	145
Santa Creu.	172	La última pessa.	225
<i>Massó y Torrents, J.</i>		<i>Pascual y Amigó, Emili</i>	
L' anyorament.	433	Ja no soch metje!	149
<i>Mateu, Ramón</i>		Una desgraciada.	321
La meva taula.	65	Verge, mare y... mártir.	487
<i>Matheu, Francesch</i>		Idilis negres.	769
Cansó del excursionista.	223	<i>Penya d' Amer, Victoria</i>	
* *	396	Traducció.	214
A una morta.	556	En un àlbum.	542
<i>Mestres, Apeles</i>		A la poesia.	591
Entrada de fosch.	222	<i>Picó y Campamar, Ramón</i>	
*	272	Música.	73
Pluja de tardor.	381	¡Pobret!	206
Lo burinot.	400	<i>Pirozzini y Martí, Carles</i>	
Als joves.	570	L' apotecari d' Olot.	639
Entrada de fosch.	608	<i>Planas y Font, Claudi</i>	
<i>Moliné y Brasés, E.</i>		Mitjdia.	31
¡Montserrat!	616	<i>Pons y Massaveu, Joan</i>	
<i>Morató y Grau, Joseph</i>		La meva cansó.	219
¡Coixa!	718	En lo balcó.	365
<i>Nadal, Lluís B.</i>		¡Pobreta!	493
Una ilustració á la historia d' en		Giro mútuo.	543
Serrallonga.	561	*	592
Sant Xemplí.	721	Contrast.	637
Las duas mares.	796	<i>Puig, Francisco X.</i>	
<i>Negre y Farigola, J.</i>		L' hivern de la vida.	108
Desertor.	43	A la Divina Pastora.	248
<i>Novellas de Molins, J.</i>		María Assumpta.	559
*	320	<i>Pujol y Safont, Agustí</i>	
Anarquisme.	406	Montanyana.	175
La fi d' un poble.	613	Lo Pirineu á Lleyda.	603
En la mort de Joana Enriquez.	652	<i>R. P.</i>	
La mort.	813	¿Pare ó fill?	193
<i>Oller, Narcís</i>		<i>Rahola Frederich</i>	
La casa vella.	113 y 129	Lo primer amor.	350
Poemets de Tourgueneff.	529 y 593	Elegia.	401
Lo marit que dorm.	673, 689 y 705	<i>Ramon, Jaume</i>	
<i>Padró, Blay</i>		La fira dels enamorats.	184
Lo niu d' orenetas.	539	Per una carga de llenya.	577
<i>Pagés, Anicet de</i>		Tradicions y llegendas.	641
*	173	<i>Ribot y Serra, Manel</i>	
<i>Palanca, Antoni</i>		Lo primer bes.	207
Ceptre y llorer.	502	<i>Riera y Batlle, Dolors</i>	
<i>Palma, Ricart</i>		A una hermosa.	217
Los buscadors d' amagatalls.	417	<i>Riera y Bertrán, Joaquim</i>	
<i>Paler y Trullol, Enriqueta</i>		Flor d' Empordá.	94
Diada de Reys.	28	La historia pátria.	416
A la memoria de nostre mal-		Preguntas y respostas.	573
aguanyat Rector.	79	Lo xarrich del avi.	764

	Págs.		Págs.
<i>Riera Pau, J.</i>		<i>Tell y Lafont, Guillel A.</i>	
La campana que camina.	511	La Salve á Montserrat.	410
<i>Rius y Vidal, Angel</i>		La vida.	747
Emblemas vegetals.	254	<i>Thos y Codina, Terenci</i>	
<i>Robert, Robert</i>		Per la senyal de la Santa Creu.	196
Lo ball d' en Serrallonga.	161	<i>Tintoré y Mercader, Lluís</i>	
<i>Rocamora, Manel</i>		Cántichs de Moisés.	280
Primavera.	699	<i>Torres y Reyeto, Jascinto</i>	
Intima.	732	Lo pitjer de flors.	202
*.	745	Apolonia.	448
<i>Roca y Jorda, P.</i>		La festa del amor.	759
Lletra.	137	<i>Toroella, Miquel</i>	
Esperansa.	192	La mort del avaro.	230
La obligació descuydada.	743	<i>Tort y Cardús, Anton</i>	
<i>Rodriguez y Codolá, M.</i>		Un flagell.	801
La veu de la campana.	372	<i>Trovador del Méder, Lo</i>	
<i>Rosselló, Geroni</i>		Quadros del camp.	734
*.	555	<i>Ubach y Vinyeta, Francesch</i>	
Dissort.	670	Lo patró.	440
<i>Rubió y Ors, Joaquim</i>		Lo sopar del mal rey.	581
La oració del matí.	367	<i>Vallors, Assumpta de</i>	
<i>Ruyra, J.</i>		Intima.	144
Colometa.	378	<i>Valls y Vicens, Joseph M.*</i>	
<i>Sanmartin y Aguirre, J. F.</i>		Pregaria.	353
L' anada á la fira.	753	Anacreóntica.	704
<i>Sans y Borí, Sebastiá</i>		<i>Vayreda, Marian</i>	
A Sitges.	565	La feta del Sr. Xarapi.	33
<i>Sardá, J.</i>		<i>Verdaguer, Jascinto</i>	
A Tyndaris.	266	L' arpa.	111
<i>Sedó, Pio</i>		La Nadala.	212
Consolació.	831	<i>Verdú, Joseph</i>	
<i>Serra y Campdelacreu, Joseph</i>		Lo gall y 'l plat.	171
Perque ho sápigas.	428	Lo vent y la nau.	251
<i>Soler, Frederich</i>		L' home.	703
Lo llas blanch.	198	Lo fum.	779
Lo panyo del billar.	337	<i>Via, Lluís</i>	
<i>Soler y Colomer, Joseph</i>		La enamorada.	537
Cant del cementiri.	749	<i>Vidal Cosme</i>	
<i>Soler y Miquel, Joseph</i>		Lo pas del riu.	407
Lo poema del Rose de Mistral.	665	La trona deserta.	404
<i>Solius, Pons de</i>		<i>Vilaregut Salvador</i>	
Amorosa.	143	L' arribada de la nit.	671
<i>Tarré, Emili</i>		<i>Vila y Gibert, Pere</i>	
Lo pit-roig.	49	Bon viatge.	621
La pastura.	284	<i>Viver, F.</i>	
La vinya.	479	Lo niu del aucellet.	157
		X	
		*.	557

DE LA COSTA ⁽¹⁾

AL BON AMICH Y LLOREJAT POETA GERONÍ EN
JOSEPH MORATÓ Y GRAU

I

DE menuts sempre havían anat junts. Llurs jochs eran los mateixos. S' estimavan de debó, y may en los entreteniments que tenían passadas las horas que feyan anar las rodas per los espartenyers que al llarch de la platja filavan, hi sortí la més petita renyina, la sombra més insignificant que entelés aquella amiatat pura, nascuda cercant maresch, en las rocas hont l' aygua salada de la mar los confortava, pera que més tart poguessen afrontar los perills que aquell plá inmens, aquell líquit mirall del cel, los havia de fer passar.

Eran fills de Blanes tots dos. De families pobras, terrasans que ab prou feynas podían mantenirlos, siguent aixó la

(1) Premi de «El Círculo de la Amistad Blandense» en lo primer Certámen de la «Terulja Catalanista» de Blanes.

causa que'ls posessen á las rodas. Allá al menos podrían guanyarse, més tart, un xich la vida. Pero la fal·lera d'ells no era aquesta. A n'en Met y á n'en Jan, lo rodar no 'ls hi agradava. Sempre lligats, ¡quina angunia! Quan podrían gosar de la llibertat complerta, fent de mariner, qu'era lo que donava gust. Per aixó cada vespre, quan plegavan, corrian vora l'aygua á jugar; allá respiravan á plaher, obrían sos pulmons al ayre de marinada, s'embadalían ab la blavor de la mar y s'encantavan ab lo va-y-vé de las onas rissadas d'escuma blanquinosa. Los hi agradava rebejarse per la sorra ó nadar intrépits mar endins, endins, ben lluny, fins que las forsas los mancavan. Llavors tenían de recular y, mitj-nusos, pantejant, esperavan l'arribada dels sardinalers, per veure l'atracament de las barcas, l'animació del desembarch á mitja llum, quan lo sol ja era post, ó á la claror de la lluna á voltas, quan pampelluguejava en lo cel cubert d'estrelles movedissas y donava reflexos metálíchs á l'escata de la sardina que se 'ls escorría de las mans, com untada de savó. Y si algun vespre lo trángul encrespava las onas; y las familias dels mariners que havían sortit, curiosas, anavan á la platja pera veure arribar las embarcacions, ells, los dos nens, sentían un' ansia inesplicable, un torment que no 'ls deixava en repós, un defici, un desitj irresistible d'entrar á la mar y bogant, rebotits per las andanadas, salvar als que venían com ho feyan aquells patrons vejerosos, blanchs de cabell y ab lo sota-barba erissat de pels forts com un raspall.

La mar los atreya y ells s'hi decantavan enlluhernats per sa hermosura.

May pensavan en que enfurismada á voltas, s'engoleix las barcas y que no sempre tranquila llepa la platja amorosament!

A mida que creixían, més s'accentuava sa afició, tant, que als catorze anys, no poguent aguantar més, deixaren cánem y rodas per las velas y cordám, llensantse á la mar inquibits en un sardinaler, tots dos junts, amichs com sempre y contents.

En los primers viatjes, quan la barca lliscava mar endins, avans de sortir lo sol y perdían la platja tapada per calitxas vaporosas, y després quan se trovavan voltats d'aygua en alta mar, lo recort de sa infantesa los atormentava y pensavan en sos tendres divertiments, vejent que havían fugit pera no tor-

nar aquelles horas d' esplay, felissas, passadas aprenent de nadar, cercant cargols y pallaridas encastats en los penyals, enfonzantse en las algas y plantas de mar; y 'ls sabía greu no poguer anar á St. Francisco pera jugar en las ruinas del convent, ni á la torre dels moros, ni á Sta. Cristina, ni al Vilar, ni á St. Pere, en lloch, com ho feyan los diumenges saltant y colrantse per aquellas montanyas argilosas, cobertas de pins y figueras de moro, ginebrars, piteras y romanios. No hi tornarían, no, que ja 's trobavan dins del monstre que tant los atreya y que al principi, més d' una volta los feu anyorar lo passat.

Mes lo temps tot ho borra y á n' en Met y á n' en Jan també 'ls hi borra aquellas trifulgas que capolavan sos magins, fentse á la vida marinera y ajudantse l' un á l' altre continuament, creixent sa intimitat fins al punt que cobejaren tots dos lo projecte d' anarsen, puig d' ensá que un dia un vapor fondejá la cala de Blanes ahont estigué tres dias anclat pera descarregar, los hi entrá la manía de fugir á América per fer fortuna y després tornar com ho havían fet d' altres que, havent marchat de petits, pobres com ells, llavors se passejavan per la vila, ben vestits, ab la butxaca plena y tenían barcos, casas, jardins, donas; ¡oh donas!... Ellas havían d' esser l' escull que privés als dos joves de realisar son projecte y que motivés sa desavinensa.

II

La pesca havia anat forta. La barca se calava de tanta sardina y vers la platja feya via, tambalejantse mentres los mariners cantavan llensant al ayre notas frescas, vibrantas que 's perdían en l' immensitat, demunt las onas, fonentse lluny, plenas de tendresa y sentiment.

Era cap-al-tart. Lo sol ja era post. La gavina anava á joch destacantse blanquinosa demunt la nota verda de la mar. Blanes no's veyá més que vaporosa y perduda dins la penombra del cap-vespre, la que atravessavan uns punts lluminosos

que naixían en los fanals dels passeig y, dins la mar, lo sardinaler plé, rompía las onas empés per l'ayre de marinada, gronxantse mentres los dos amichs bogant al compás dels remes, cantavnt tendra cansó

A la voreta del mar,
n' hi ha una donzella
que n' hi broda un mocador:
n' es per la Reyna.

Y la barca esparracant las onas, feya via com anyorant també lo repós de nit, demunt la sorra, després d' una jornada de balansejarse en l'aygua quals onas la feyan brandar com un picarol.

Quan arriba á mitj brodat,
n' hi falta seda.
Veu venir un bergantí
carregat d' ella.....

Cantavan los mariners, mentres lo patró encenia un fanal de vidres rovellats y 'l penjava en l' arbre mestre, donant la llum un aspecte fantásich als tripulants que contrastava ab la negror del vespre.

—¿Mariner bon mariner,
me 'n portau seda?
—¿De quin color la voleu,
grogá ó vermella?

Com més anava més s' entosquía, regnant per tot la quietut més solempne, turbada sols per lo petoneig de las onas quan se desfeyan en ruixíms d' escuma al topar ab la barca, esquitxant l' interior.

—Vermelleta la vull jo,
qu' es millor seda.
—Entreu dintre de la nau:
triareu d' ella.....

La barca carregada á més no poguer, volía assolir la platja que era aprop, mes anava feixuga y no podia marxar lleugera

com altres voltas ho havia fet. Però 'ls de dins estavan contents y cantavan bogant il·luminats per la llum del fanal que 's movia fent corre las ombres com fochs follets.

Quan fou dintre de la nau,
la nau feu vela.
Mariné 's posa á cantar
cansó novella.

No 's veyá res. Tot era misteri. La vila s' endevinava per sos llums.

Ab lo cant del mariner,
s' es dormideta;
ab lo soroll de la mar
ella 's desperta.

En Met s'estremí y sens saber per qué li vingué forta fris-sansa que li feu posar pell de gallina y, sugestionat per lo misteri de la nit que li semblava no haverne vista may cap de tan hermosa, més entussiasmat cantava acompanyat d' en Jan:

—Mariner bon mariner,
tornáume á terra,
que los ayres de la mar,
me 'n donan pena...

y es que li vingué á la memoria la guapa figura de la Rosa, que feya temps lo portava capficat y se la mirava d' un modo que may ho havia fet y diferent de las demés, donantli un salt lo cor cada volta que pensava ab ella. Aixó 'l tenia anguniós no volguent creure que l' estimés y no obstant son pensament se n' hi anava.

—De tres germanas que tinch
so la més bella;
l' una es casada ab un duch,
l' altra es primpcesa...

La cansó no 's pogué acabar. La barca arribá á la platja. Los dos amichs saltaren y, atracant, comensaren á descarregar.

omplint samals de sardina en mitj de las norabonas dels altres mariners que s'estranyavan de la grossa agafada que havían fet.

—Ab forsa dias com avuy,—digué en Met—no aném á América.

—Y tall!

—Ja farém sa fortuna.

—Y 'ns podrém casar!—

¡Ay que va dir! A n' en Met li vingué un formigueig que 'l posá nerviós, pensant en una cara de donzella, que en aquell moment se presentá al sardíner, perque també cada vespre quan la Rosa coneixia que la barca d' en Met devía arribar, las camas la portavan cap allá sens adonársen, atreta... ¡es natural! per las miradas del pescador.

—Y dó. ¿Cóm ha anat sa pesca?

—Mira noa bassa plena: d' un xich més escurém 's march.

—Vaya, vaya. Si sempre anés com avuy donaría pler; ¿no fa?

—Oydá! que tens rahó.

—Ni un *papor* porta més càrrega,—deya la mossa mentres de reul se mirava á en Met. Aquest també de tant en tant la *guillava* fent que sos ulls se trobessen algunas voltas, produhint un xoch que cada vegada repercutía en sos cors ab dolsa sensació.

Quan la Rosa se despedí, en Met no estava be, frissava no poguentse contenir. La figura d' ella l' impresioná tant en aquells moments en que ja duya 'l cor malalt impregnat de la poesia del vespre, que acabada la feyna, sens recordarse de res, deixant á son company, esma perdut se 'n aná á cercar á la qu' ell estimava y corregué molt. Voltá la vila, la platja, se'n aná á la fábrika de salar, d'allá á St. Francisco, y en lloch la trobava, no la veyá, fins que, cansat, s' ajagué demunt la sorra y 'ls somnis l' envolcallaren portantlo fóra del mon y veyá á la Rosa més maca que may, més atractiva, seductora, pero sens poguerli dir res; no més s' hi acostava á pleret y quant hi va ser aprop, qu' ella girá 'l cap, ell, fent un esforç, cridá fort, tant fort com pogué:—¡Rosa!... ¡Rosa!...

—¿Quí crida?—digué una veu de dona.

Llavors ab los crits ell mateix se despertá y esverat volgué

regoneixer lo lloch ahont se trobava y aquella veu que ohí al obrir los ulls, d' hont venia.

—¡Qué li passá! Quina por agafá que, tornántseli 'l cor petit. li entraren ganas de fugir corrents d' allá? No ho sabía, pero á pochos passos d' ell la Rosa, la turbadora de sos somnis, la que 'l feya somniar despert, se rentava 'ls peus, destacantse sobre 'l mar tranquil que reflectia las estrellas.

—¿Qué es?—torná á dir.

—Rosa, jo.

—¿Ets tu Met?—digué contenta?—¿Qué fas aquí? ¿Ja has sopat?

—Fa temps que no hi trovo gust y m' estimo més dormir, que així 't somnio y 't dich cosas bonicas, que quan te veig de carn y ossos no te las goso á dir.

—¿Ab mí somniavas?

—¡Oh! es la feyna de sempre.

—¿Y qué 'm deyas?

Ell s' acostá arrossegantse demunt la sorra fins á posarse sentat darrera d' ella, ab lo cor que li bategava fort, fentli tremolar los llavis.

—Lo mateix de sempre, que...

—¿Qué?

—¡Que t' estimo! ¿Vols més?—li digué á cau d' orella per por de que 'l vent se 'n portés aytais paraulas y ella 'n pogués assolir l' inmensitat d' amor que tancavan.

—¡Met! y ara!

—No hi ha més ara. T' estimo. Ja fa temps Rosa que no puch viure. Tinch un cranch al cor que 'm malmena y aixó massa y massa 'm diu, qui me li ha arrapat. Ara ho sé, y sol, pateixo mon torment sens ganas de fer res, ni anar á *march*. Rosa, aixó ha de tenir un terme y de tu l' espero.—

Ella no deya res. Un tremolor la invadí fentla estar neguitosa. Volia fugir y no sapigué. Alashoras ell, atantsantshi més y més, li pregunta tremolós.

—Rosa, digas per Deu, ¿voldrás estimarme?

—La Rosa s' aixecá per fugir d' una rebolada, pero ell la estirá d' una má fentla caure á son costat, preguntantli y mirantse dins los ulls blaus d' ella que lluhían fosforescents en sa cara velada pèr tinta fosca y voltada d' uns cabells rossos que á manera d' aureola encuadravan son cap.

—Tonta, no siguis així. T' estimo, sents? Estimam. ¿Ho farás?—

Si Temps feya y no poch que ella no esperava sino unas paraulas així y ab tot, al sentir las li aparegueren com un cant de sirena que sortís del fons de la mar, per atraurela ab sas enganyosas falaguerías. No respóns?—deya ell, menjántsela ab la vista...—M' apar que no tens cor si no 'm contestas. ¡Per l' amor de Deu, Rosa, digas que sí y 'm treus de penas.—

No pogué més. L' amor que tant temps guardava, atiat per aquellas paraulas, esbotsá d' una vegada 'ls miraments y, amagant lo cap, digué un *sí* imperceptible, que al Met li semblá que tota la terra l' havia dit.

Fou una fulla més en aquella perdurable historia que comensá ab lo mon y segueix y seguirá fins á la consumació dels segles.

III

¡Adeu América! Estigueu bons projectes somniats. Adeusiau il·lusions falagueras, reviscoladoras, portaveus d' esperansas anyoradas sens assolirlas. Adeusiau. .

L' endemá del casament, tornaren los dos mariners á llurs feynas com avans. Cada vespre al arribar, la Rosa los esperava contenta y alegroya ajudantlos á la descárrega mentres los hi contava ab un esplet de riallas que donava joya, lo que durant lo dia havia fet. Quan no sortían á pescar, passavan lo temps en la platja estenent las xarxas, cusint los forats que 'ls dufins hi feyan, ó calafatejant la barca, escorrentise així sa existencia tranquila, no desitjant ja res en aquest mon.

Pero aixó no podía durar. En Jan hauría sigut de roca, si estant al costat d' ells com estavan y vejent aquellas manyaquerías dels primers jorns de la *lluna de mel*, havent d' escoltar dolcesas com las que 's deyan los enamorats, no s' hagués marejat, comprenent al fí que lo que per los demás era diversió y encant, per ell era fástich, pena y aburriment. Sí, se fastigueja y ben prompte sentí la necessitat d' una parella,

un ser ab qui compartir, com en Met, las penas y alegrías de sa vida. Se torná tot trist. Quan marxavan, ell no deixava res per anyorar, y en Met deixava á la dona á quina pensava tornar á veure; al vespre vinguent de pescar. Quan eran lluny, son pensament nadava perdut, cercant una dona que omplís lo buyt que á son costat s' hi havia obert. En Met ja la tenia y per aixó al Jan li semblá que aquella antiga amistat mimava porque 'l casat havia de repartir lo carinyo, que sempre havia sigut pel solter. Quan tornavan s' enutjava. Sempre havia volgut estar fora per no veure, ni sentir lo que l' excitava, posantlo de mal humor, fent que acabada la descárrega se 'n anés tot sol, per estar més poch ab ells, sols las horas de recapte y encara 'n feya avía per entornársen, cercant lo que no trobava.

En Met ho compregué y un dia mentres estavan tirant los sardinals probá de ferli cantar lo que tenia.

—Jan, voldria dirte una cosa.

—Parla.

—Clar y net. Tu no fas bona feyna, alguna cosa 't passa y no ho deixas surar.

—¡Estás de blaga!

—De bó, Jan, de bó.

—¿Qué vols que tinguí?

¡Oh! tu dirás.

—Y dó.

—No sé; pero 'm sembla que ho endevino. T' anyoras. Tu vols casarte. Sol no estás be. Jo 't faig tireta zoy!

—¡Qu' ets gatuaire!

—Prou ho conech que fa temps buscas la perduda. Vaja, te vull traure de penas, ja que jo 'n tinch la culpa. Te cercará una dona y veurás que be s' está. Pero has de tenir paciencia! N' hi ha unas que portan un geniot! Veus sa Rosa tan bufona, tan maca, tan ben plantada, tan... res, hi ha cops que 'm trau uns aixibiriments, que 't dich que si li arriuan á creixer punxará més que una escórpura. Llavors li aná contant totas las ventatjas del matrimoni, de tal manera que 'l Jan, vejent que l' amistat era la mateixa, obrí son cor y esplicá á n' en Met tot lo que sentia, fins l' enveja que 'l devorava quan per forsa escoltava aquellas paraulas que 's deyan sempre ab amor.—Vos estimeu y jo no hi estich be. So jove y

pots comprendre que no soch de fusta com aquesta barca. Mes... pobre de mí, ¿á quina porta truco?

—Veus, ja m' ho pensava. Per aixó he tocat lo botet, per veure si cantarías. ¿Y no n' has vista cap per donarli llambregada?

—No.

—¿Ni sa Mariagna de sa taberna?

—Ell no respongué coneixent que 'l Met sabia més.

—Veus com ha sortit! ¡Y qu' es una guápa mossa! ¡Carat! ¡Sabs ahont es la llagosta tu! No 'n passis ánsia. Tot s' arreglará. Déixaho per mí; ara ja tinch seny.

Y ho va arreglar tan be, que als pochs dias tots dos amichs eran casats. Mes ja no vivían junts. Cada un á casa seva, fora de las horas que sortían á pescar.

Així aquella amistat tan arrelada per forsa n' havia de sotrir. Y, coneguentho 'ls dos, feyan esforços pera trovarse, ja en Met anant á la taberna d'hont era filla la Mariagna, ó anant en Jan á cal Met á passar la vesprada y á comentar las peripecias del jorn passat.

Als primers dias, la forsa de la dona los atreya y sas conversas eran curtas, plegant aviat. Pero més tart, tornant á rebifarse lo foch de l' amistat igual que avans, las vespradas se feyan llargas passantlas la major part dels dias, en Met á la taberna convidat pel seu amich, y 'ls diumenjes en Jan á casa del Met, ahont las horas s' escorrían ab la major alegría, mentres se recordavan l' un al altre la vida passada y s' alegravan quan la conversa portava recorts de bonas pescas, ó quan remembravan los jorns de l' infantesa quin temps potser veurían reproduhit en llurs fills y accentuantse una amargor una nota trista que 'ls posava de mal humor, quan los recorts venían dels jorns de pena y fatiga en que havían de lluytar ab las onas rabiosas, que, infladas per l' huracá, roncavan estreptitosament tenyidas de foch per la llum dels llamps y amenasavan engolirlos en lo fons del abim.

Aixó feu que la Rosa, en qui lo mal geni s' anava accentuant, passadas las primeras il·lusions del matrimoni, ab son carácter absolut y repatani, amiga de portar las calsas, s' enfadés ab son marit perque la deixava, sens tenir en compte qu' ella casi may era á casa, sino á xerrar en los rotllos del carrer. Y cridava tant fort á voltas, en las horas de sopar, que

en Met aturdit no responía, ab lo convenciment de que si ho feya, la cosa aniria més malament y al mateix temps porque considerava inútil tota excusa. La dona era aixís y no hi podia fer més. L'àngel se li havia tornat diable, la papallona un escorsó, que 'l pessigava esquixantlo de verí. Pero ho tenia de soportar. Era casat, ell se la cercá y no hi havia més remey que aguantarla.

JOSEPH BERGA y BOADA

(Acabarà.)

ESPERANÇAS

Colgat sota las cendras del respecte
cova mon pit un exaltat amor,
joh, tu be ho saps! mos ulls quan te contemplan
t'envían las guspiras y xardor.

Tu be l'entens aquest llenguatge íntim;
jo llegeixo en tos ulls tos pensaments,
y al mirarnos s'encreuhan raigs vivíssims
del amor que jo sento y que tu sents.

Sovint me dius ab tos esguarts de fada:
deixa fe al temps, tu espera igual que jo;
sento llavors revivre la esperansa
y s'enardeix lo foch de ma passió.

Avuy t'has despedit, ¡quina tristesa!
en tot los anys que visca hi pensaré;
¡quin accent d'anyoransa y fonda pena
quan me deyas cap·baixa *passiho bé!*

Adeu y torna aviat; demá com are
será mon pit lo teu altar d' amor.
¿Quan tornaré á parlarte ab la mirada
qu' es igual que parlar de cor á cor?

E. M. B.

ANIVERSARI

PREMIADA EN LO CERTÁMEN DE SANS

Avuy fa cinquanta anys, esposa meva,
que de genolls devant lo sacre altar,
sentint dintre ma destra la ma teva,
Deu, un sol cor dels nostres va formar.

Han passat cinquanta anys. Aquella diada
fou la més dolsa que gosí en lo mon;
avuy la nostra testa ja es nevada
y d' arrugas solcat tením lo front.

Ja no som com llavors. Ta cara hermosa
semblava un rich pomell de gayas flors,
y los teus llavis com botó de rosa
s' obrían somrients y ubriacadors.

Paraúlas del amor, á cau d' orella,
te deya, oh ma companya, enamorat
y com trobayre á sa estimada bella
cantí corrandas de gentil dictat.

Y un oásis de dítas nos somreya,
per naltres tot l' any era mes d' abril,
lo nostre cor lo fret hivern no veyá,
érans la vida un aromós pensil.

Y tot ha passat ja. Semblant á un arbre,
qu' esfulla 'l fret alé de la tardor
lo nostre cos es animat cadavre
que ha perdut de la vida la calor.

D' arrugas s' ha crehuat la nostra cara,
lo cap com l' ametller s' ha esblanquehit
mes no per xó ha deixat, esposa, encare
de bategar lo cor dintre del pit.

Encara t' am. Tu has endolcit ma vida
y quan nos ha amargat fera dissort
en un abrás la nostra galta unida
se barrejá lo meu ab lo teu plor;

Hem compartit abdós mals y alegrías,
junts hem format los cors de nostres fills
mostrantlos de lo cel las sacras vías
y ensenyantlos á fuger de perills.

Encara t' am. Mes ja, com alashoras,
d' aqueixa boca avuy no sentirás
paraulas fantasiats y enmeladoras
que ara sent vell no m' escaurían pas.

Lo d' aquell temps per naltres dos es are
un llibre que 'ns agrada fullejá,
un llibre que ab sa ploma que may para
l' Esperit dels Recorts borronejá.

Are mirant los nets com ja festejan,
llegím las sevas planas molt sovint;
quan veyém que sos ulls d' amor brillejan
de purpura sas galtas revestint.

Y paraulas que 'l cor las hi ha dictadas
á sas bellas aymías murmurar,
l' Esperit dels Recorts deix senyaladas
las páginas millors que hi va posar.

Han passat cinquanta anys que Deu unía
los nostres cors devant de son altar;
han passat cinquanta anys desde aquell día
y encare, esposa mia,
no han deixat per l' amor de bategar.

NARCÍS DE FONTANILLES

DE LA COSTA

(Acabament.)

Las comares, traslluhint lo que passava, ja ho comentavan de bo y millor.

—Se devia creure estarhi sempre be! Pobret!

—Ja ho trovará; no farán lliga, no, ¡vaya una pessa!

—Si li hagués sabut lo genit!... pero quant se festeja...

—Y tot sabéu per qué? Es que no pot veure á la Mariagna d' un dia que al envelat li prengué un ballador. Ja llavors s' hi barallá y ¡n' hi va dir de fástichs! Encara no festejava ni somniava casarse ab en Met.

La nova s' escampá per tot arreu, y un dia, quan ells dos se 'n anavan á pescar, en Jan digué á en Met:

—Sabs qué m' han dit? Que no correu be ab la Rosa!

—Pas molt; es dir, ella; jo ray! Pero no sé qué li passa com hi ha mon! Ja t' ho vaig dir que tenia mal geni, pero, noy, desde que vinch á *ca teua*, se torna com mala *march*. La més petita cosa l' enrabia y la fa cridar d' una manera que m' aixorda y com á mí no m'agrada lley moure burinó, mira, la deixo. Esbrávat, Tampoch hi puch fer res.

—Lo mateix m' ha passat á mí ó semblant, ¡oh, y que no 'n sabia res! Figúrat que sa Mariagna no pot veure á sa teva

dona y cada vespre quan me 'n vaig d' allà tinch d' escoltar sermó. Sempre 'm mareja ab sa gelosía, queixantse de falta de estimació, que ja s' ho pensava, ¡es clar! com que sempre hem sigut tan amichs, que ara la tinch á recó, que primer los de fora; y tira, tira, que la sirga es llarga y falta tros per arribar á terra. Aixó es la meytat. Fins no'm cuyda.—Mira, Nána,—li dich—sa camisa te un forat.—A cal Met t' ho cusirán, ¿no t'enydunan tan be que sempre 'n parlas?—Y encara que li vulgui fer veure que es al revés, cá, cá, sempre lo mateix. Gelosa fins allá.—

Donchs dos amichs íntims, casats ab unas donas que no 's podían mirar de malícia y, gelosa l' una y orgullosa l' altra, per forsa havían de sofrir y per més amichs que fossen, la dona sempre es la dona, naturalment que poch á poch, sens ells adonarsen també 's convertirían en dos rivals á causa de las batallas contínuas que 's lliuravan dintre de cada familia, encaminadas á ferse mal l' una á l' altra. La gota d' aygua forada la pedra y aquellas donas s'havían proposat destruhir las relaciones íntimas de sos marits: ho lograrían y per aixó las duas treballavan.

Y aixís anaren passant temps sempre ab la mateixa quimera ellas, fent los medis de malbaratar l' armonía que havia existit entre sos marits.

L' una 's queixava plorant y recordant com á una culpa lo temps qu' ell passá ab los casats. Li deya que per la Rosa la deixava, que s' estimava més á n' ella y aixó que un dia la maltractá sortint del ball. Y la prova de que hi tenia afició era que tot lo diumenge 'l passava á casa d' ella.—Pero si la Rosa no hi es allá hont hi soch jo!—Ho dius que no hi es y mentrestant passas l' estona y jo á recó, sola, móret. Ja hi ha la Rosa, ¡sembla mentida! Si jo ho hagués sabut! —

L' altra, tractant á n' en Met de tots los fástichs que poden eixir de la boca d' una dona que porta encarnat lo genit de Barrabás, li deya que s'aviciava, que no volía que begués tant, ni passés las vetlladas á casa d' aquella dona que may li havia fet goig, que alló s' havia d' acabar ó sinó qu' ella ho acabaria móvent un escándol que 'ls vehins se 'n enterarían, y qu' era un borratxo y un jugador. Y no pensava ella que l' escándol ja 'l movía fent que tothom s' enterés de lo que passava, per qual motiu la gent compadía á en Met perque sa mala estrella

lo portá á casarse ab aquella dona orgullosa que hauría pres d'esser sola al mon y que son marit hagués estat sempre devant d'ella agenollat y demanantli perdó per cada vegada que no se la mirés.

En Met y en Jan ab aquestas tormentas, l'un sofría moralment al veure que no podía fer un pas que no fos desaprovat per la seva dona y estava cohibit fins al punt que semblava mut. Callava y sofría ab resignació las tamburinadas de paraulas barroeras que sovint li engegava la muller y son cervell maquinava los medis d'arreglar alló y viure en pau, mes ara al contrari. La mar de l'intimitat matrimonial estava alborotada y cada vegada més amenassadora, á punt d'enfonzar la barca de la paciència que nadava en aquellas ayguas turbulentas, retuda, sens tímó. Y en Jan, fastiguejat de sentirse sempre desagahit, poch formal, mal marit, se desesperava cada vegada que li venía á la memoria lo dia de son casament, y, comparant la diferencia de quan era solter ab ara, veyá que si avans lo marejava veure fer carícias, ara s'aburría ab la que ell se pensava n'hi podría donar. Aixó feya que tots dos companys á solas, discurrent cada un per sí sobre lo mal grá que creixía, comensessen á veure que 'l patir del un venía del mal del altre, é interiorment se donguésen la culpa de tot quant los succehía.—Si en Met fos un altre, aixó no aniría aixís—se deya un.—Si no fossen en Jan y ella, jo no hauría de sofrir tant—pensava l' altre,—en tant que cap dels dos hi podía fer res perque era rem de no arreglarse, sens cambiar las donas ó 'l geni d' ellas, y aixó era impossible.

Donchs ja lo que volían la Rosa y la Mariagna produhía un efecte. Aquella amistat de l'infantesa que 'ls serví en los perills y d'esplay en bonansa, trová entrebanchs que cada día 's feyan més terribles y separavan més las distancias, esmortuhint las relacions dels dos, ja forsa interrompudas á causa de tanta disbauxa de mal genit, gelosía y orgull.

Un dia mentres los dos amichs eran á la mar, á la plassa de Blanes hi hagué lo cop fatal que acabá de rompre per sempre més. La Rosa y la Mariagna tingueren *un quo dir* que ja feya dias lo cercavan per tréures los drapets al sol. La cosa vingué de res y s'aná engrescant fins que las tingueren de despartir, puig després dels fástichs més repugnants del repertori peixeteril, vingueren los truchs, s'agafaren per los cabells

agarbonantse, que anaren de tomballons fent un munyoch de roba y carn per terra, que semblava aquell farcell un animal com un pop de dimensions colossals, que de tots costats li sortían potas que s'estiravan y s'arronsavan capgirant los coves de las hortolanas y tirantho tot endoyna que era una maledicció. La Rosa al caure topá ab una acacia y 's feu un esboranch sul cap que l'empastifá tota de sanch. Un punt despartidas continuaren de lluny diguentse fástichs, amoretas rabiosas, jurant per tots sos deus que se la pagarían, puig ab aquell estotat encara no trobavan lo compte prou just.

Quan los marits arribaren á casa, mentres ellas se despatxavan á son gust, cada un se vejé més trist y palpable lo cuadro de sas desventuras, al pensar que la malicia ja arribava més lluny de lo que podía imaginar.

—Qu' ella m' ha dit que jo era la causa de que en Jan anés tart á casa seva; que l'entretenía perque avans de casarse ab ella... ¡que sé jo! m' ha tractat de tot, y tu are ¡calsassas! ¡es clar! com que dius que sou tant amichs ab ell, no li dirás res, no, ¡que'm bescantil es lo que vols, ¡com que may m' has estimat!... Y aixó que 'm deshonra y á tu també, ab aquella llengua de vaca tremolosa filla del mestral, mala... y plorava ab un singlot tort que casi no la deixava enrahonar, aixugantse á un mateix temps lor ulls y 'l trench que encara li humitejava, tenyint tot lo mocador de sanch y embrutantse 'l front y nas, lo que li donava un aspecte de fera, d' una rabiosa, que ab las unglas hauría arrebassat la carn de la Mariagna á filagarsas com las estrias de llana d' un matalás.

—Pero qu' haveu fet?—deya en Jan á la seva.

—Sí, m' ha insultat! Que sort qu' ella li 'n va privar á son marit de venir aquí ó sino... qu' ella ja s' ho veyá venir y ho coneixía; que li feyam perdre 'ls cuartos y que á mí m' agradava ell, que jo no 'n tinch prou ab un; bagassa de munició, de tot... Jo no m' he pogut aguantar y ¡plaf! catxeta va y bofetada ve, 'ns hem agafat, hem caygut y s' ha fet sanch... y tot per tu ¡pobra de mí! ¡quan desgraciada soch! ¡May, may més, ni ell ni ella entrarán en aquesta casa mal no sápigá ahont anar á comprar! Ella n' es la causa d' aixó y tu que ab ella... veshi encara, veshi, sigas amich ab ell. Deu meu, quins homes! Tenir de viure aixís pobre de mí!

Llavors los marits pensaren que havent anat á América

potser no 'ls hi passaria aquella marfuga, ó al menos no haurían hagut de separarse, porque, la vritat era que sens volguer ja comensavan á atiparsen d' alló de tanta intimitat y sentirse 'ls renys per aixó, puig l' un se veyá víctima de l' inquina del altre, blanch de la rábia de sas mullers. En Jan perxó, més despreocupat, ho creya tot com á cosa de donas y no 'n volía fer cas; pero en Met, atiat per las rahons terminants de la dona, los crits y las amenassas de que si no ho acabava, d' un cop de rem li trauría la memoria de que en Jan existís, s' ho prengué en sério y probá de parlarne á son amich.

—Res, cosas de donas—digué aquell.

—Pero m' ha esguerrat á la Rosa.

—No tinguis frisansa que la sanch no arribará á *march*.

—Y haurías de mirar que callés. ¡No m' agrada ser bescantat á plassa!

En Jan callá, mes interiorment veje que tot estava perduto. La mala grana, sembrada per aquellas *donotas*, treya bon esplet y així no podrían anar molt temps junts. Per un costat ó altre la corda petaría y no volgué ser ell qui primer tirés per rómprela. Callá, remordintse de no haber marxat avans de casarse.

L' endemá sortiren tots dos com cada matí, pero ja no va ser viatge d' avans. Estavan capficats y durant las horas qu' estigueren pescant, casi no 's van dir res. Sols paraulas curtas, monosílabs sens espressió que denunciavan clarament la tempestat que amenassava, roncant allá lluny, vora la platja, en sas casas, hont tenían fixo 'l pensament.

Y mentres ells dos pescavan sentint en son cor las primeras glassadas que queyan en llur amistat, per la vila la noticia corria de boca en boca exagerantse cada vegada que 's tornava á comentar fins al punt que ja no 's deya res de lo succehit, sino tot diferent segons lo gust y empatxo de las comares, quinas, fent veure que s' havia de portar com un secret, volguent enrahonar baix, las hi escapava de ferho alt, diguent que la Mariagna tenía rahó, porque la Rosa y en Jan y en Jan y la Rosa... vaya, qu' eran dos y las hi semblava mentida que 'l Met s' ho mirés així. Altres ho deyan al contrari, resultant de tot un conjunt de disbarats, capás de fer desesperar als dos mariners. La nova s' escampá fins á las criaturas, de tal faísó que al vespre quan arribaren los sardinalers, los noys se

deyan á cau d'orella senyalant als dos companys.—Son los d'aquellas donas—lo que no devían dir molt baix, per quant lo Met ho sentí y, sulfurantse, digué á n' en Jan.

—¿Veus? ¡fins las criaturas!

—¡Qué hi vols fer! ¡Cosas de donas! ¡Ho puch arreglar jot

—Sí; fentla callar ó sino ho faré jo.—

Quan en Jan arribá á casa, sos coneguts de la taberna se 'l miraren fent una mitja rialleta que 'l molestá, sens compendre per qué. Mes com lo dolent sempre arriba aliá hont s' ha proposat lo que ho escampa, també va saber perque reyan, lo mateix que en Met á quin sa dignitat ferida lo feu posar en guardia jurant d' allors, no anar més á pescar ab en Jan.

Ja estavan despartits. Ja no anavan á pescar junts, sino en barcas diferentas, en llochs separats.

Així passaren días y días, sens que casi 's vejessen, fugint l' un del altre, avergonyits de lo que 'ls passava, per més que á n' en Met la gelosía 'l cremava, encesa sempre per las malas respostas de sa muller y 'l poch compte que aquesta passava en cuydarlo, lo que feya pensar més al home, que tal volta lo que deyan sería veritat, y si ho fos... ¡Oh! si ho fos!.. Mentres que 'l Jan cercava los medis per tornar amichs y dexar á las donas que s' esgarrapessen. ¡Quina culpa hi tenían ells si no ho havían encertat.

Pero no fou així.

Aquellas donas havían comensat, ho havían ja casi mort y... ho havían d' acabar.

Un jorn sortiren los sardinalers pera la pesca y quan foren lluny, lo cel s' ennuvolá de sobte, comensant á bufar un ayre fret que xiulava ab alarits sinistres y empenyía á las onas engrandintlas, fentlas roncar quan se topavan ab fúria y se desfeyan en bromera blanca que esquitxava totas las barcas que se trovaban pescant. Los mariners al veure la mar alborotada procuraren agruparse per anar més segurs en cas que 'l temporal s' enfadés més, com ho feu.

Prompte una claror vermelloa los il-luminá de color de foch, seguida d' un tró sech que repercutía fugint enllá com si la mar ab sas onadas lo fes marxar balansejantlo devant d' ella y l' empenyés lluny ahont encara s' oía fondo perdut y confós ab la remor del monstre que 's removía impacient. Desseguida comensá á ploure y 'ls trons se succehían ab

llamps produhínt un espectacle esgarrifós veurer la mar que rojenja s' alborotava removentse en aquell concert fantástich dels trosn y 'ls brahols d' ella, com si fos la fí del mon. De sobte lo vent udolá ab més forsa fent brandar las embarcacions com lleujers ossos de sípia y en un de sos esbojarraments ho feu tan fort, que tombá la barca en que anava en Met, havent d' esser salvats los tripulants ab los més grans trevalls per los de las altras, ficantse precisament, lo marit de la Rosa, en la mateixa que anava en Jan.

Aquest sentí forta alegría perque vejé un motiu de tornar amichs.

—Per fí—digué—després de tant temps 'ns torném á trovar. Sembla que Deu no vulgui dividits als que han viscut junts desde criaturas. Ara no 'ns separarém més.

—¿Qué ho anyoravas?—digué en Met agrement.

—Quan lo passat ha sigut bo, sempre s' anyora. Y 'm sab greu que ho dubtis.

—Deus anyorar un' altra cosa.

—Voldría que t' espliquessis.

—¿Per regalarte las orellas, fa?

—Vaja déixat de brochs, que ja 'm coneixes y 't juro que no t' entench.

—Home lo que diuhen.

—També ho has cregut? vaja que no 't feya aixís. ¡Després de tants anys.

—Lo que no 't feya jo es capás de trahir á un amich.

—May t' he fet tort y avans me moriría de vergonya.

—Ments.

—May.

—Sí...

Prou provaren de ferlos callar, mes fou en vá. Las paraulas s' anaren fent agres, de las paraulas vingueren los fets agarrantse com dos lleons que lluytan per la femella produhínt en la barca y en las demás una confusió que ningú s' entenia ni sabía que fer, havent de vigilar perque 'l trangul no se 'ls emportés. Per fí 'l Met, ajupintse de cap, agafá al Jan per las camas donantli forta embestida barca enfora, pero aquest, agarrántseli al coll, lo feu seguir empés per la fúria que portava quan l' altre'l volgué llansar, y per un moviment de la barca,

en un curt instant, desaparegueren abrassats ab r bia los dos amichs que tantas voltas s' enlassaren per l' amistat y ia estimació.

Lo Jan va tenir rah . No 's tornar an   separar. Moriren junts, pro ab odi per la culpa de sas donas, mentres que la tempestat, fent coro   aquella horrible tragedia, renillava ab més fúria, com si 'l diable se rigu s dels disbauxis que sol promoure la rancunia del cor femeni.

JOSEPH BERGA Y BOADA

SOMIANT

Á LA SENYORETA M. P.

No puguí més. Era cap hora de la tarde que, carregat de malhumor y ab lo cor ple de pensaments tristos, me vaig ficar al llit. Pero ¡qué si vols! per més que feya pareixía que en aquella nit la son havia fugit de mas parpellas, y, més que al llit, creya trobar-me demunt d' un camp ple d' ortigas.

Encara ressonavan á mas orelles las angelicals veuhetas de aquellas criaturas, que ab sa carona riallera y alegroya anavan á esperar als tres Reys. Y ¡quí ho havia de dir! Aquells crits que pareixía que solzament tenían d' alegrarme, feren venir á ma pensa tristos recorts, escenas de ma infantesa, passatjes dolorosos de ma vida.

Recordava que jo també hi havia anat á esperar los tres Reys; que jo també havia tingut una mare carinyosa que cada any, per aquesta vesprada, ben abrigadet y donant-me la maneta, me passejava pels carrers de la ciutat, boy cantant, per que 'ls Reys me sentissen millor. Jo també havia tingut un fanalet de colors que cada any mon cosí'm guarnía y que pels carrers portava enlayre, ben enlayre, per que 'ls Reys se fixes-

sen més en mí que en los altres noys, y'm duguessen las cosas més bonicas.

De prompte, aquets pensaments alegres se 'm borraven, y veyá un llit cobert de negre, sobre 'l que hi havia estés un cadáver. Al costat duas donas agenolladas que resavan y que tot sovint s' aixecavan y, caminant de puntetas, passavan pel meu costat murmurant en veu molt baixa:—¡Ja may més irá ab ella á esperar als tres Reys!—mentres que del carrer arribavan fins á mí aquells mateixos crits que l' any avans donava jo també acompanyat de ma mare. Recordava després haver vist com de casa s' emportaren una caixa llarga y negra, que la posaren en un cotxe, que 'l cotxe caminá, que dos senyors, desconeguts pera mí, m'agafaren de la má, y dihentme—aném—nos posarem derrera 'l cotxe y que, per fí, caminarem, caminarem, fins arribar á un lloch que més tart vaig saber era 'l fossar. Altra volta aquells senyors varen dirme—aném—després de deixar aquella caixa, y m' acompanyaren ab lo cap jup y ulls plorosos a la ciutat, trobant al pas á noyets del meu temps que jugavan ab lo que 'ls Reys los hi havían dut, joguinas iguals á las que ma mare havia dit que aquell any me portarian, y recordava també que, no podent aguantar més, vaig preguntar á aquells dos senyors:—¿Per qué s' ha amagat ma mare? ¿Que ja no m' estima? ¿Per qué no anarem ahir, com los altres anys, á esperar als tres Reys? ¿Per qué avuy no m' han dut res?—Cap contesta obtingueren mas preguntas. Sols me donaren una mirada de compassió, mirada que més tart compreguí que volía dir:—¡Pobre orfe!

Aquets y altres recorts de ma vida passaren per ma imaginació, mentres encara pels carrers se sentía algún que altre crit de—¡Viscan los tres Reys!—Pero era de Deu que aquella nit mon cap no havia d' estar quiet, perque no devia pas fer gayre que m' havia adormit, quan l' invadiren novas imatges, ideas alagadoras, confús remolí d' il·lusions que potser may veuré realizadas. Somiava que 'ls Reys passavan pels carrers deixant als balcones de las casas hont hi havia criatures, los objectes que 'ls menuts los hi havían demanat ab llurs cartas; que al ser al devant de casa meva, lo Rey blanch baixá de cavall y, agafant ab cuydado una hermosa caixeta tota daurada, que dos criats aguantavan, se 'n entrá, com una exalació, al meu quarto; que á dins la depositá ab lo mateix cuydado

d'avans al meu costat, dihentme:—es ella: la teva enamorada. Te la porto perque sé que t' estima. Estímal-la tant com á ta mare... Sigau felissos.—Y desaparegué. Allavors, boig d' alegría, vaig obrir poch á poch la caixeta y al véuret quedí inmóvil devant teu, embadalit mirante, no gosant cloure 'ls ulls per no quedar un instant sens véuret, ni gosantme móure per no despertarte. Sentía lo bategar de ton cor que pareixía dirme:—soch teu, soch teu,—mentres que de tos llabis mitj entreoberts veyá escaparne un dols:—t' estimo. — Després pronunciáes mon nom y, obrint de mica en mica tos ulls y fixantlos en mí, me digueres ab veu melosa:—¡qué es dols somniar en qui s' estima!—Y jo, foll d' amor, vaig agafar ta hermosa má, y quan hi acostava ma boca pera estamparhi un bes plé d' amor, vaig despertarme, essent pera tu mon primer pensament y 'l de Mercé lo nom primer que sortí de mos llabis.

FREDERICH GIRCÓS y GASPAR

DIADA DE REYS

Obriu nens y nenas,
obriu los balcon;
miréu ¡que joguinas!
¡y quánt de turrons!

Cistells, paneretas,
están á vessar,
¡quin goig! ¡quina enveja!
fa bo de mirar.

Més bo farà encara
clavarhi las dents:
be estareu joyosos
ab tan richs presents.

De cotxes y ninas
n' hi ha un be de Deu;
tabals y trompetas,
de tot; demaneu.

Devant tantas cosas
quedan aturdits:
de folla alegría
¡quins salts y quins crits!

Joguinas com eixas
¡aquí!... no n'hi han;
dolsos com ells duhen
¡qu' es cas! no se 'n fan.

Per cosas bonicas
en lloch com al Cel;
per lleminaduras,
allá, tot es mel.

D' iguals no se 'n trovan
en cap més país,
y es que 'ls Reys las baixan
d' aquell Paradís.

Quins Reys més espléndits
y més complacents;
pro... ¡ay de vosaltres
si us torneu dolents!

Perque Ells tot ho saben,
enterament tot;
si no aneu á estudi
ó be feu lo bot.

May més malifetas,
sigueu bons minyons,
si no passarian
de llarch pels balcon.

Sigueu carinyosos,
humils, aplicats;
no digau mentidas
ni molt menys pecats.

Que 'ls pobrets no us trobin
ni aspres, ni aixuts;
dels Sants Reys, d' eix modo,
sereu benvolguts.

Als Reys també ayméulos
ab tendre fervor;
ja que vos demostran,
oh nins, tant d' amor.

¿Cóm no han d' estimarvos,
hermosos infants,
si á un Nin adorantne
devingueren sants?

Un Nin com vosaltres,
mes molt, molt més bell;
¡del mon lo més pobre,
sent del Cel joyell!

Ab Ells adoréulo
al Nen més joliu,
que desde 'l Pessebre
melós vos somriu.

Si 'ls Reys li presentan
encens, mirra y or,
vosaltres portéuli
enter vostre cor.

Preguéuli os lo garde
ben pur, ignocent,
perque cada any tornin
los Reys de i' Orient.

ENRIQUETA PALER Y TRULLOL

M I T J D I A

¡Llaurava!... Los bous pausats brandant la cúa,
pensatius... bons minyons... passa tras passa,
l' arada arrossegaran per la terra
que, á son pas embutintse,
s' obría tot deixant
un solch al mitj... y un munt á banda y banda...
¡Y ell al detrás!...

Cremava 'l sol... mitjdia
ja estava al caure... En la planura inmensa
no 's veyá un casalot, ni un mur... ni un arbre...
no més la plana xardorosa... seca...
banyada per un sol en flama viva
y al mitj, ell... y 'ls dos bous, brandant la cúa
pensatius... bons minyons... passa tras passa...

De sopte, ventre á terra, alas extesas,
xerricant y perseguintse,
en vols y giravols y frechs de ploma,

han passat... y s' han fos las oronetas...
han passat y s' han fos al lluny... en terra...
com un alé d' armoniosa fresca...

Y ha quedat altre cop l' inmensa plana
seca y ardenta, sota 'l sol dormida,
y al mij ell... y 'ls dos bous brandant la cúa
pensatius... bons minyons... passa tras passa...

CLAUDI PLANAS Y FONT

LA FETA DEL SR. XARAPI ⁽¹⁾

JA sou aquí mala pesta? ¡Mireu qu' es molt que un no pugui lliurarse may de semblant mosca d'ase! Sembla que fins vos requi la llum que m' entra per la finestra.

—¿De qué vos las haveu ara, si desde l'altra setmana no 'ns havíam vist las caras? Ja conech que m' anyoravau que 'm feu tan bon Deu vos guar!

—Lo que anyoro quan vos veig es lo cap d' en lligamoscas per tirávosel demunt de las espatllas. A lo menos hi guanyaría en bonas vistas ¡grabat del futim!

—També jo, després d' habervos ben mirat trobo 'ls porchs més bonichs ¡qué hi farém! estém en paus.—

Aquest era, mutatis mutandis, lo bon dia que 's donavan á cada mercat lo senyor Xarapi, l' adroguer del Firal y l' Anton dels porchs, mercader d' aquesta mena de bestias, que en semblants díadas tenia la gracia de plantificarse devant la botiga del primer ab sa tocada, embrutantli l' acera y recremantli las sanchs.

Y 'l cas no era per menos. Mes pera que mos llegidors pu-

(1) Travall que guanyá lo premi ofert per don Joseph Berga en lo Certámen de Blanes.

gan ferse cárrech de las molestias, (danys y perjudicis com ne deya ell) que causava lo dels porchs al adroguer, es precis fer la composició de lloch ó sia la descripció de la botiga del segon y de las costums y llibertats que s'emprenia lo primer al convertir sens pagar estada en punt de venda de sa bruta mercaderia lo frontis de lo d' aquell. Y encara per ferho millor presentaré en lleuger croquis, las interessants personalitats del un y l' altre.

Era lo senyor Xarapi home de sa casa si n' hi ha. Fadrí extern d' una masia, estava establert desde la edat de 30 anys (de quant parlo ne tenia uns 55), portantne ja més de dotze de fadrí. D' un pich resolgué dos problemes; conquerir sa independéncia social y forjar sas cadenas maritals ó, parlant en altres termes, fugir del foch y caure á las brasas. Aixó ho deya ell mateix quan estava de bon humor, que era casi sempre, pero lo cert es que de fadrí estava magre com un clau y de casat se posá rodó y fresch com una poma camosa.

Era petitó de cos, pero ben proporcionat encara que un si es no es garrell de camas, cara rodona y afeytada, excepció del sota barba que li grisejava bastant. Ab tot y com anava ben calsat y ben menat de roba, ab gorra de seda y gran visera de xarol per tot dia y barret de copa y jupa fins als talons los dias de festa, era home que feya goig.

Si es cert lo principi de jurisprudéncia que sentá Justiniá (ó la constitució de Cádiz, no n' estich ben cert) de que cada hù á casa seva es rey, se pot ben dir que ningú com lo senyor Xarapi sapigué portarlo tan dignament á la práctica. Ell era lo rey absolut de portas endins y eran sos vassalls quants en sa casa posavan los peus, lo mateix la dona y las criaturas á quins desde cap de taula ab lo babasall posat á modo de manreyal y empunyant la llossa á tall de ceptre, feya las parts de la basofia, que 'ls parroquians á quins desde darrera 'l taulell administrava ab tota justícia bonas pesadas y cobrava ab bona moneda. Tothom passava per lo mateix raser, tant la vehina xafardera que entrava á comprar un xavo de safrá, pera tenir lo dret d' inquirir lo cóm y qué dels crits que 's sentiren la nit passada á casa del barber del racó, com lo reverent beneficiat del primer pis que baixava cada vespre á jugar á la brisca ab la familia y altres vehins. A tots tractava de tu, á tots afalagava ó renyava segons convenia y á tots posava las mans

á sobre, donantlos patacadas ó copets á la cara, á l' esquena, als jonolls y fins al ventre, segons l' estament, edat, sexo ó circumstancies.

En quan era al carrer ja era altra cosa. Las pocas vegadas que sortia per anar á missa ó fer alguna diligencia (á passeig no hi anava may) anava escorregut com si l' empaytessin, se parava poch, enrahonava menos y estava frísos fins que tornava á trepitjar sos dominis que comensavan en lo marxapeu de la porta de la botiga.

Se deya d' ell que gastava perruca, calumnia infame que 'm complasch en desfer desde aquest lloch, ja que en son temps y per rahons de delicadesa que saltan á la vista, no pogué may desmentirho ell mateix, perque com deya, y deya be, tot hauria estat donar més greix á la gent. Lo que doná peu á aquesta falsa creencia, apart de la mala voluntat d' algún vehí, es que com era calvo desde 'l front fins més avall de la coronella, se deixava creixer los cabells del clatell que aplanava ab molta trassa y ab forsa goma per demunt la clepsa retallantlos arran del front y polsos.

Aquest es á grans trets lo dibuix de la persona del senyor Xarapi. Com á senyas particulars, puch senyalar que tenia lo barballó de l' orella dreta tres dits más llarch que l' altre y tot congestionat, efectes d' un panelló que se li fixá una matinaada d' hivern del any de la Camancia en que, perteneixent, molt contra sa voluntat á una companyia de milicianos, degué sortir en persecució d' en Prim quan aquest ja havia entrat á Fransa. No hi ha dupte de que aixó era una tara y que prou pena li dava, més se consolava pensant que era com una gloriosa ferida rebuda al servey de la Patria.

Si tasca simpática y agradable es fer la descripció d' una persona tan respectable com lo senyor Xarapi, tot al revés succeheix tractantse de descriure la d' un poca vergonya com lo Ton dels porchs. Llevat de que pagava lo que devia y era en sos tractes tot lo formal que pot esser lo qui no te més ofici que 'l d' esquilar pagesos (ofici cada dia més reventat perque la llana s' acaba); comprántlos hi barato y venéntlos hi car, era home de qui poch ne deyan be.

Llengut, descamisat y xerrayre, no hi havia manera de ferli cara. La figura feya parellas ab son génit. Negre, brut y

malcarat, encara que no mal vestit, semblava sempre que feya vida comuna ab las bestias que comprava y venía.

A part de que era grabat de verolas, de senyas particulars, de tantas que 'n tenia val més no mentarne cap per no embolicarnos, mes no 'n tenia ni una que com la del senyor Xarapi representés un servey prestat á la patria ó á la humanitat, donchs que no podia pas presentar com á tals, per exemple, un nyanyo que duya pintat al front y una costella mitj enso rrada, á consecuencia d' un fart de llenya que li donaren los mossos de la Escuadra al aplech de Santa Llucia una vegada que 'ls hi mancá 'l respecte de la manera més indigna. Aprofitantse d' un moment de descuyt de la parella, utilisá llurs barrets pera un us reservat.

Ab aquesta lleugera descripció n' hi ha prou pera que comprenquin mos lectors quin floch n' hi havia caygut al senyor Xarapi ab lo vehinatje de semblant home.

La botiga d' aquest, única cosa que 'm falta descriure avans de fer la relació de la terrible catástrofe á que conduhí la poca vergonya del un y la poca corretja del altre, com he dit avans donava al firal. Se componía la fatxada, de la porta y una gran finestra baixa al costat separada d' aquella per una pilastra de fusta. Lo caxapit de la finestra servía de aparador y en ell s' hi veyan cabassos de monjetas, sigrons y altres comestibles. Arran del caxapit s' estenia cap al fons de la botiga lo taulell que solía estar també ocupat de mil endróminas y articles diferents. Darrera 'l taulell hi quedava un carreró de tres pams d' amplada suficient pera manipular lo director d' aquella complicada máquina; s' estenia fins al sostre una muralla de fusta ab sos carreus que no altra cosa semblavan los innumerables calaixets en cada un dels quals hi havia un rótul ó restos d' ell.

En lo fons de la botiga y en armaris guardats ab vidres, s' hi veyia la cera tant la de cremar com la de presentalla, brastos, camas y testas buydats en aquella materia. Al costat, altre armari contenía lo que 'n podém dir la materia farmacéutica, ja que cal consignar que 'l senyor Xarapi era molt ben reputat per sos remeys que despatxava sens recepta ó que receptava ell mateix després d' escoltar ab molta atenció y ab lo cap mitj decantat la relació que li feya lo parent ó vehí del pacient. Aixís es que en sa botiga no hi mancava aygua naf, flor de

sofre, oli de lluert, triaca, etc., etc., com tampoch tota mena d'herbas desde las flors cordials y la belladona, fins al agram y las herbas de Montserrat.

Pero en lo que era una espurna lo senyor Xarapi era en fet de pegats; ne tenia de totes menas y pera tots los mals, desde la maragassa y la trencadura, fins á las enflemas y mai de caixal.

Es impossible descriure lo que la botiga de nostre adroguer contenia, ja que ni ho sabia ell mateix, com tampoch especificar son ordre perque no n'hi havia cap. Las barras de sabó anavan per damunt dels paners de las pansas y las figas, los fideus barrejantse per endavant ab l'arrós, lo bacallá ab la xacolata y 'l formatje per sobre las llaunas de l'aygua-ras. Lo sostre y las parets eran aixímateix cuberts d'enfilalls de bolets, orellanas, fregalls d'ayguera y esponjas, capdells de gatsaya en forma de salomons, rateras, gabias per aucells y grills; en fí, que l'imaginació s'hi perdía, trayentne la consecuencia de que 'l senyor Xarapi era una verdadera providencia pera sos convehins, ja que difícilment podían aquestos idear un objecte per estravagant que fos, que ell no tingués en sa botiga.

Ja coneixém als actors y 'l teatre: aném á la comedia ja que de comedia ó millor dit de saynete poden calificarse las escenas que 's produhían en cada mercat, saynete que dejenerá en tragedia com veurá qui segueixi ab paciencia lo curs de la present relació.

Desde que á n'aquell ximple se li ocorregué instalar sa mercadería devant de la porta de nostre amich, si be comensá demanant llicencia pera tot, no pará d'empéndres tota mena de llibertats, ab llicencia ó sense y á vegadas semblava que demanava aquesta sols per lo gust de péndresela si se li negava.

Ja era prou pena per l'adroguer tenir que veure tot lo matí lo frontis de sa casa ocupat per una jassarada de porchs, aguantant sas malas olors y sa eterna cridória, convertint la acera en un femer y causant mil molestias á sos estimats parroquians. Mes aixó encara era soportable, primer perque 'ls parroquians ja hi venían acostumats de temps y segon perque may mancavan xicots que per una figa ó un secall (dels retirats de la venda per arnats) se comprometían, acabat lo mercat,

á deixar lo carrer net com una patena. Pero lo que enquimerava per demés á nostre bon home, era que 'l mal criat del Ton, aixís que 'l deixavan lliure sos parroquians, ja 'l tenía de colzes al caxapit de la finestra y 'l cap dins la botiga, escominfiat, cedassejant, trabantli las mans y acabantli la paciència.

Y encara no 'n tenía prou, sino que moltas vegadas, ab pretext de que estava cansat, arrambava los cabassos de las mostras y, fent un bot s' asseya al brancal ab las camas penjadas al carrer, atrevintse fins á allargar las mans y, picar al paner de las pansas ó de las figas en quant l' amo se distreya un moment. Altras vegadas se complavía en ficarse en las conversas dels parroquians y fins ab los regateígs del senyor Xarapi, qui posava cabells blanchs pera imposarse y contrarrestar sas gasanadas y ditxos mortificants y no del tot mancats de sal, per lo que feyan gracia als compradors produhint encara á aquell major desespero.

Que una minyona mercadejava mitja dotzena d' ous, per exemple, demanant, sobretot que fossin del dia.

—No hi posi pas cap sospita, noya,—deya 'l Ton,—las gallinas del senyor Xarapi son d' una mena que no ponen sino ous del dia,—

Que una vella de pagés mercadejava un pegat pera curar un floronco que li havia sortit al amaluch á la seva jove.

—Caratus que es car senyor Xarapi,—deya la bona vella al sentir que aquest n' hi demanava vintiun quarto!—Si á lo menos fos de confiansa!

—De confiansa diheu?—feya 'l Ton trayentse la pipa dels morros.—Heu de saber que aquest pegat ja es probat, donchs que ab ell se n' hi va curar un altre la senyora Nasia. No veheu que encara fa motllo?—

Una altra vegada va assegurar molt formalment á una joveneta que la gran virtut d' unas píndolas de regalicia y rovell d' ou que comprava pera curarse 'l fiato, se devia á que 'l senyor Xarapi las feya mastegantlas ab las dents y enrodonintlas al pla de la má. Ab aixó lográ que la noya agafés fástich y se 'n anés deixant la capsa sobre 'l taulell.

Prou procurava alguna vegada tornarli la pilota quan lo mercader estava ab palestras ab los seus compradors. Sortía al pas de la porta y, fent esforços de flaqueza, se permetía alguna

xulada sobre 'ls esparveranys de tal nodrís ó sobre la pigota que apuntava á la godallada, mes no hi rehxía pas y havia de retirarse confessant que era massa home de be pera heureselas ab semblant llop.

—Ola, ja surts del cau mitja arracada!—saltava 'l merca-der tutejantlo y aludint á lo de l' orella —Després fent l' ullet al comprador afegía:—Saps que vol lo senyor Xarapi? feyna del ofici.

Alló era inaguantable y 'l senyor Xarapi tenia tots los motius pera darse á las áligas y agafar lo cel ab las mans. Lo dia en que 'l presentá en escena, lo cap li bullía com un tupí de monjetas. Feya dias que'n tenia una de pensada y decidí portarla á cap.

A tret de bras de la finestra hi deixá mitja dotzena de prunas confitadas, ell se sap ab quins ingredients. Las col·locá de manera que volguessen semblar amagadas y tot á propósit pera temptar la gola del Ton, comptant ab sa poca vergonya. Aquest estava xerrayre y molestós com may, pero 'l senyor Xarapi, que feya 'l distret atrafagat ab sos parroquians, observá ab goig, no exempt de remordiment que 'l pilonet de las prunas anava mimvant fins á l' última pessa.

En aquest punt s' atansá á la finestra comensant ab ayre esparverat á regirar pots y paners exclamant ab veu sofocada: —Pero Deu meu, que s' han fet aquestas prunas! Jo las havia colocadas aquí!—De sobte, encarantse ab lo Ton que com sempre estava de colzes al catxapit contemplantse y fumant la pipa, li diu ab veu alterada:—Que hauríau tocat unas prunas qu' havia deixat aquí ara mateix?—Aquest que feya un rato que contra sa costum estava capficat, se conmoqué, mes, reposantse, contestá ab sa poca pena habitual:—Qué'm conteu á mí!—Afegint luego:—Suara he vist saltar lo gos del sereno, potser ell se las ha menjadas.

—Si tos ell, menos mal,—digué l' adroguer ab lo mateix tó neguitós.—Pero ja us dich que está ben servit. Las havia preparadas per encárrech del hereu del Puigdemont pera matar las guineus que li assolan lo galliner.

—Sants del cel!—cridá 'l Ton perdent lo color y trasposantse per complert.—Senyor Xarapi vosté m' ha mort; jo las tinch assí dins.—

Y al mateix temps s'apretava las mans á la panxa com presa de grans cargolaments.

—Qu'has fet, infelís!—cridava 'l senyor Xarapi posantse las mans al cap y picant de peus.—Sempre ho he dit que 'm costarías un presiri.—

La gent s'arremolinava esferehida al sentir aquell xibarri, mentres que'l pobre Ton, de genolls sobre 'l grahó de la porta, suhant y babejant, clamava á tots los sants del cel.

—Pietat, senyor Xarapi!—feya ab uns bruhels com un badell.—¡Salvim la vida per l'amor de Deu!—Y allargava las manassas cap dins de la botiga.

—L'adroguer li feya chor cridant tant com ell y patejant com un orat.

—Nasia! Nasia! Porta l'oli, que aquest home se 'ns ne vá per moments.—

La senyora Nasia consternada y no trobant dipòsit més á má, despenjá 'l llum de la cuyna que, tant bon punt surt á la botiga, lo senyor Xarapi li pren dels dits y l'embroca á la boca del Ton que, obrintse com una claveguera, engolí l'oli sens bixar: fins lo blé s'esmunyía coll avall en lo moment en que l'adroguer pogué sobtarlo per un cap, quan ja l'altre arribava al pahidor.

Com qui estira un cerca-pous va anar prenent corda lo bo del senyor Xarapi en tant que l'infelís mercader clucava 'ls ulls, estirava 'l coll y arronsava las espatllas fent las muecas més espantosas. Acabar de sortir la tirallonga y com qui des-tapa un embós, sortir una glopada de substancias indefinibles, fou cosa d'un instant... L'adroguer, que ja ho preveya, se llensá á l'esquerra deixant al descobert á la senyora Nasia que rebé de pla la descarga acompanyada d'un baf tal d'alioli y rancions de pismoch que la cuidá deixar ab basca, sent un voler de Deu com no li torná la pilota ab altra descarga semblant, roproduhintse l'escena del balsam de fierabrás que ab tanta gracia descriu l'inmortal Cervantes en son Quixot.

Lo senyor Xarapi volguent lliurar la botiga de l'inundació de semblants pestilencias, agafá al Ton per las espatllas y procurá encarar la batería cap al carrer. Mes no fou senyor dels moviments d'aquest que fent convulsions y redoblant las descargas sembrá 'l pánich entre 'l cercol de curiosos que barrejats ab los porchs s'havía apilotat pera gosar de tant es-

trany espectacle. La confusió 's teu indescriptible quan lo senyor Xarapi, vensut y arrastrat per lo mercader, saltá á la acera ab tal dissort que 'entrebancantse ab bestias y personas, aná á caure escamarlat, justament sobre 'l nodris més sapat de la colla en lo moment en que, despertantse esberat com los seus companys per las cossas y trepitjadas dels curiosos, s' al-sava protestant ab grans crits y emprenent la revolada s' enforzá ab sas camas curtas y garrellas de tal manera que sens pensarho ni somniarho y no tenint més temps que d' abras-sarse al llog de la bestia, se vejé arrebassat d' entre l' embull d' animals (racionals é irracionals) sortint escapat com portat pel dimoni, firal amunt deixant al darrera seu un rastre de criaturas de pernas en l' ayre, donas ab basca, coves de vianda volcats y un escampall d' esclops, terrissa, esquellas y llaunas de las paradas, lo que unit als crits y malediccions dels firayres que veyan sas especies tan mal paradas, aumentá 'l tarrabastall armanse tal rebombori que la vila entera se 'n conmoqué, faltant poch pera aixecarse 'l somatent.

Jo que amava y respectava com s' ho mereixia la persona-litat del senyor Xarapi, voldria poguerlo comparar en lo mo-ment de son rapte, per exemple ab St. Jaume, quant montat en un cavall blanc se llensava en persecució dels moros espantat. Mes si en algun concepte li puch comparar, ja que la desfeta que ocasioná en ple mercat, montat en sa original cal-cadura, pogué tenir quelcóm de consemblant ab las que diu que ocasionava lo Sant guerrer en las taifas morunas, desgraciadament la figura que feya no tenia res que veure ab la del gloriós patró de la Espanya. Apart de que sa cavalca-dura no 's prestava gayre á fer un paper lluhit, com no pogué escullir la positura, resultá cavalcant al revés, es á dir mirant á la cúa y, mancat del sosteniment que donan los arreus que usan las calcaduras que comunment s' estilan, se vegé pre-cisat á arraparse ab las mans y 'ls genolls ó com vulgarment se diu ab dents y unglas, ab la desesperació del que 's sent fa-llirli las forsas y veu obrirse l' abim sota sos peus.

Per major desgracia perdé la gorra y sos llarchs cabells del clatell que convenientment engomats li tapavan la relluenta clepsa, s' alsaren cayemtlí esquena avall semblant á una pe-rruca que se li mantingués clavada ab agullas al clatell, men-

tres que 'l penjoll de l' orella li anava d' assí d' allá batentli la cara.

Era tant deplorable aquell espectacle, que tots sos amichs vejeren ab plaher sa ff, quan, no poguent ja més sostenir tant penós equilibri afuixá brassos y camas y caygué com un sach de trumfas al mitj del fanch.

Com y per hont torná 'l senyor Xarapi á guanyar son domicili, ni ell ho sabé may ni jo tampoch. Sols recordo que 'ls xiulets y 'ls esquellots duraren llarch rato, fins després que sa botiga quedá tancada y barrada. En quant al Ton dels porchs, ab las tripas fora de lloch, recullí com pogué sa tocada y per més que jurá y perjurá que 'l senyor Xarapi li havia de pagar ab la vida, s' abstingué de colocar més sas bestias en l' acera d' aquest, qui també per sa part s' abstingué aixímateix de realisar lo propósit que *coram populo* y á grans crits havia manifestat, de tirar á n' aquell lo morter pel cap en quant lo vegés passar per devant de la botiga. Tot ab greu recansa dels vehins que haurían vist ab gust una altra agarrada com aquella á la que li quedá per nom, *la feta del senyor Xarapi*.

MARIÁN VAYREDA

DESERTOR

I

Díuli 'l capitá al nostramo:
—Demá á bordo falta gent
que passat demá, diumenge,
á la vela nos farém.

Podeu cercá' catorze homes;
sis joves, vuyt mariners...
peró mariners de forsa,
llevantiscos sí pot ser.

En quant á la gent de popa
tinch lo que he de menester:
jo, 'l pilot, lo noy de cambra,
vos l' agregat y 'l cuyner.

Sí troveu un mestre d' aixa
que conegui 'l mar de temps,
l' embarqueu; mes, val á dirho,
vuy que siguí mariner.—

Y respón lo contramestre:

—Un d'estranger ne conech...
 un desertor
 de la marina francesa.
 —Donchs, entesos, l'embarqueu.—

II

L'endemá á punta de dia
 nostramo ja cerca gent,
 com que 'l diumenge s'acosta
 no es cosa de perdre temps.

Viu á la Barceloneta,
 qu' es barri de mariners,
 y del *Moll* y de la *Riba*
 fins las ratas ne coneix.

...Y trova homes desseguida,
 sobran brassos, ¡válgam Deu!
 ¡no era així avans quan florían
 la marina y 'l comers!

Cap á la capitania
 van á despatxar papers,
 tothom firma la contracta
 mentres lo *Rol* s'enllesteix.

Tothom firma la contracta,
 qui no 'n sap hi posa creu,
 y al desertor,
 fent los ulls grossos, l'embarcan
 com mestre d'aixa francés.

III

Lo sol ja daura la terra;
 mar hermosa, espléndit cel;
 ja 'l bergantí sens amarras,
 desplega velas al vent.

Ja puja 'l práctic á bordo;
vapor no ha de menester,
que 'l capitá es bon marino
y vol aprofitá 'l temps.

Ferse á la mar en diumenge
costum catalana n' es;
los capitans levantiscos
aixís sempre ho solen fer.

—Bon viatge y á reveure!
criдан amichs y parents
y en tant que 'l barco s' allunya
més d' un plora amargament.

Mar endins la nau fa vía,
mar endins corra ab anhel,
y 'l desertor,
ajudant als companys, mostra
que fa molt que la coneix.

IV

Quan son al lluny de la costa
conversan los mariners,
mes lo pobre mestre d' aixa
ab prou feynas los enten.

Tots parlan ab alegría,
tots son d' un país mateix:
ell guayta 'l cel y suspira,
suspira d' anyorament.

Sort de l' agregat, es l' únich;
que xampurreja 'l francés
y entaulan amiatat ferma
per la simpatía atrets.

Lo mestre d' aixa, ab confiança
li explica qu' es marsellés;
qu' en la marina de guerra
s' estava fent lo servey;
que un dia ferí á son gefe,

que ha fugit cástich tement...
 —Só desertor
 del exércit de ma pátria,
 mes só honrat, só home de bel

V

Passan jorns. Lo berganti
 navegant sens contratemps
 es arribat á l' Habana
 després de viatge breu.

L' agregat y 'l mestre d' aixa
 semblan dos germans talment;
 si l' un no vol saltá' á terra
 l' altre 's queda á bordo ab ell.

Ja 'l barco, de sas bodegas
 lo vi catalá havent tret,
 á Nova-Orleans fa proa
 cercantne nou cargament.

—¡Que hermosa! que bella es Cuba
 esclama ab goig lo francés;
 ay! no sab que Catalunya
 enterrats molts fills hi te,
 ay! no sap que aquella terra
 costa vidas á milers!

¡Las desertor!
 poch pensa en sas venas durhi
 lo verí del clima aquell.

VI

Era aixís, y quan de l' Isla
 la silueta desapareix,
 sent que la febre l' abrusa,
 sent que tremola de fret.

Veü visions esglayadoras,
sufreix horrorosament;
l'agregat be prou la cuyda
mes ay! no 'l calma pas gens.

—Es atach de vómit negre,
diu lo nostramo ab tó sech;
per eix mal tot es inútil
no s'hi pot posar remey.

Fou vritat. A pocas horas
moría 'l pobre francés
murmurant ab veü confosa:

—Gracias agregat, adeu!

Y agonejant va mirarme,
va mirarme somrisent...

Oh desertor!
de ta trista despedida
sempre me 'n recordaré!

.

EPÍLECH

La nit s'atansa boyrosa,
udola ab feresa 'l vent
xiulant al ferir las cordas.
Tot sembla que s'estremeix!

Ja 'l núvol esclata en pluja,
iquina nit d'aygua, Deu meu,
redossats ab capots, surten
pensatius los mariners.

Se reuneixen á cuberta
pausats, silenciosament;
ja embolcallan lo cadavre,
li amarran pedras als peus...

Ja 's preparan per tirar-lo
al mar, cementiri inmens;
ja 'l nostramo agenollantse
fa la senyal de la creu...

y ab la veu enrugallada
esclama solemnement:
—Pel desertor
de la marina francesa,
companys de bordo: resém!

J. NEGRE Y FARIGOLA

